

“Adanalı Türkistanlılar” Şiiri

Selahittin TOLKUN¹

Özet

Genelde Çukurova, özelde Adana, Osmanlılar döneminden beri Türkistanlı Özbeklerin yerleşim yerleri olmuştur. Sovyetler Birliği döneminde ülkelerini terk etmek zorunda kalan Özbeklerin bir kısmı göç ettikleri Afganistan'dan 1951'den itibaren başta Türkiye'ye göç etmeye başlamışlardır. Türkiye Devleti bu göçmenlerin önemli bir kısmını Adana'ya iskân etmiştir. Adana'ya yerleşenlerin ağırlıklı kısmı Özbeklerden oluşmaktadır. Ayrıca Kazak, Kırgız, Tacik ve Uygur da bulunmaktadır. Bütün bu topluluklar kendilerini Türkistanlı olarak tanımlamışlardır. Bu göçmenler zaman içinde evlilikler yoluyla Türkiye Türkleriyle karışmıştır. Dolayısıyla geçen zaman içinde Türkistan'da doğan büyükler artık büyük ölçüde vefat etmiştir. Evlikler ve geçen zamandan dolayı artık bölgedeki Türkistanlılar büyük ölçüde kültürlerini kaybetmeye başlamışlardır. Bu durum Türkiye'de büyüyen birinci kuşak için özlem duymalarına sebep olmaktadır.

Adana'ya yerleşen Türkistanlılar içinde şiir yazarlar da çıkmıştır. İşte bunlardan birisi de ailesi aslen Özbekistan'ın Şehrihan (Özbek latin alfabesine göre Shahrixon) şehriden olan Mehmet Emin Şarhan; Afganistan'da dünyaya gelmiş, henüz çocukken ailesiyle birlikte Adana'ya göç etmiş, kısa bir süre Arabistan'da çalışmış, ABD'ye göç etmiştir. Mehmet Emin Şarhan hem ana dilinde hem de Türkiye Türkçesiyle şiir yazmaya çalışmaktadır. Şarhan, yukarıda bahsedilen bu dünyadan göçen büyüklerine ve geçmişe duyduğu özlemi anadili Özbek Türkçesiyle yazmış olduğu *Adanalı Türkistanlılar* adlı şiirinde dile getirmektedir. Bu şiirinde Şarhan, Adana'ya yerleşen Türkistanlıları ve onların kanaat önderleri, kendi aralarındaki adlandırmalarıyla anmakta, onların hayatlarını göz önünde canlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adana'ya Yerleşen Türkistanlılar, Adana'daki Özbekler, Mehmet Emin Şarhan

The Poetry of Turkestanians from Adana / in Adana

Abstract

Turkestanian Uzbeks had been settling generally in Çukurova and also peculiarly in Adana since the time of the Ottomans. Some of the Uzbeks who had to leave their countries during the Soviet Union period began to migrate from Afghanistan to Turkey especially, since 1951. The Turkish State has settled a significant portion of these immigrants in Adana. The predominant part of those who settled in Adana is the Uzbeks, and there are also Kazakh, Kirghiz, Tajik and Uygur. All these communities have defined themselves as Turkestanian. These immigrants have been involved with Turkey Turks through marriages over time. Therefore, the elders who were born in Turkistan have passed away to a great extent in the course of time. Because of the marriages and time elapse, the Turkestanian communities in the region have started to lose their culture to a great extent. This situation causes longing of the first generation growing up in Turkey. Those who wrote poetry also exist in the Turkestanian communities who settled in Adana. One of them is Mehmet Emin Şarhan, who was originally from Şehrihan that is a city of Uzbekistan. He was born in Afghanistan, emigrated to Adana with his family in his childhood, worked for a short time in Arabia, and eventually immigrated to the United States. Mehmet Emin Şarhan is trying to write poetry both in his native language and Standart Turkish. Şarhan speaks of the above-mentioned elders who passed away and his longing for the past in his poem, Adana Turkestan, written in the native Uzbek Turkic. In this poem, Şarhan refers to the Turkestanians who settled in Adana and their opinion leaders with their names among them, and also take their lives into consideration.

Keywords: Turkestanians who settled in Adana, Uzbeks in Adana, Mehmet Emin Şarhan

¹ Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
E-mail: stolkun@anadolu.edu.tr

Giriş

“Adanalı Türkistanlılar” Şiiri

Çukurova, Anadolu coğrafyasında başta Özbek asıllı olmak üzere Türkistanlı diğer bütün göçmenlerin daha Osmanlılar döneminden itibaren devletçe iskân edildikleri bir bölgedir. Aynı şekilde serbest muhacir olarak gelen Türkistanlılar da akraba ve hemşerilerinden dolayı bu bölgeye yerleşmeyi tercih etmişlerdir (ayrıntılı bilgi için bk. Koçar, 2007, 86-97).

Genele baktığımızda Özbek Türkistanlılar, Türkiye’de Adana, Tarsus, Ceyhan, Osmaniye, Ceylanpınar (Şanlıurfa), Gaziantep, Hatay, Akşehir, İzmir bölgelerine yerleştirilmişlerdir.

Adana’ya Özbekler Türkiye’ye değişik zamanlarda gelmişlerdir. Daha Osmanlı Döneminde bölgeye Özbek Türkistanlılar yerleştirilmiş, hatta bunlar burada Türkistanlılar Cemiyeti kurmuşlar, *Eslek* adıyla kendi aralarında daktilo ile çoğalttıkları bir dergi bile çıkarmışlardır. Çukurova’ya yerleşen bu Türkistanlılar Anadolu Türklüğünün İstiklal Savaşı’na katılmışlardır. Bu konu üzerine TRT tarafından *Kurtuluş Savaşında Çukurova’da Türkistanlılar* adlı bir belgesel de çekilmiş; değişik yazılar yazılmıştır (bk. Koçar, 2007, 31-48).

Bölgede yaşayan Türkistanlılar, kendilerini Özbek, Kazak, Kırgız, Tacik, Uygur diye ayırmamış, genel olarak Türkistanlı adını kullanmışlardır. Hepsi Türklük şuurunda olmuşlardır.

Çukurova bölgesinde Türkistanlıların asıl yerleşim yerleri Adana ili olmuştur. Hâlen dahi bu durum geçerlidir. Önceleri Yavuzlar, Sinanpaşa gibi mahallelerde yaşarlarken apartmanlaşma yüzünden artık şehrin değişik bölgelerine dağılmışlardır. Başta kendi aralarında evlilikler söz konusuysen günümüzde Türkiye Türkleriyle tamamen kaynaşmıştır.

Türkistanlılar, bölgeye özellikle 1950-1960 arasında gerek resmî göçmen gerekse serbest göçmen olarak gelirken esasen Türkistan’dan Afganistan-Türkiye, Afganistan-Arabistan-Türkiye, Afganistan-Pakistan-Türkiye, Afganistan-Pakistan-Arabistan-Türkiye gibi güzergâhları takip etmişlerdir.

Adana’ya gelen Türkistanlılar terk etmek zorunda kaldıkları atavatanlarıyla alâkalarını maddeten olmasa da manen asla koparmamışlar, denilebilir ki burada kendi aralarında Türkistan’ı yaşatmışlardır. Hâlihazırda bölgede artık ya Türkiye’ye gelene kadar yaşadıkları Afganistan, Pakistan veya Arabistan gibi ülkelerde yahut Türkiye’ye gelindikten sonra doğanlar ile onların çocukları ve torunları yaşamaktadır. Bunların büyük bir kısmı Türkiye Türkleriyle evlenmiş olsalar da Türkistanlılık şuurunu yaşatmaya çalışmaktadırlar.

Çukurova'ya yerleşen kimi Türkistanlıların çocukları, başta iş, eğitim vb. sebeplerle büyük ölçüde İstanbul'a, ilaveten Türkiye'nin değişik illerine dağılmışlardır. Bir kısmı ise özellikle ekonomik sebeplerle başta ABD olmak üzere, Suudî Arabistan, Almanya, Avustralya gibi ülkelere göç etmişlerdir.

Türkiye'deki Özbekler, Sovyetler yıkılana, Özbekistan istiklalini ilan edene kadar kendilerini esasen Türkistanlı olarak nitelemişlerdir. Kendi aralarında ise Özbekleri *hämşähär* "hemşeri", dillerini ise *hämşähärçä* "hemşehrice" veya *Türkistanca* olarak adlandırmışlar, diğer Türkistan uruğlarını ise *Qazaq hämşähär*, *Qırgız hämşähär*, *Tacik hämşähär* tarzında isimlendirmişlerdir. Türkiye Türklerine ise *yerlig* / *yerlik* "yerli" Türkiye Türkçesine ise *yerligçä* / *yerlikçä* "yerlice" demişlerdir. *Yerligçä* demelerinin sebebi ise kendi dillerinin de Türkçe olduğunun bilincinde olmalarıdır (bk. Tolkun, 2010, s. 213)

Türkistanlılar içinde *Süleyman Hafız*, *Bedri Hocend*, *Subhi Taşkent*, *Hacı Kalender Bahtiyar*, *Özcan Yoldaşcan*, *Mahmut Rıza*, *Gulam Muhammed Sancar* ve kızı *Melike Sancar Özgen* gibi şiir yazarlar veya en azından yazmayı deneyenler de çıkmıştır. Bunlardan kimisi şiirlerini Türkiye Türkçesiyle, kimisi ise Özbek Türkçesiyle kaleme almışlardır. Elbette Özbek Türkçesiyle kaleme alınan şiirlerde büyük ölçüde Türkiye Türkçesinin etkisi görülür.

Bu şairlerden birisi de hâlen hayatta olan Mehmet Emin ŞARHAN'dır. Biz, bu yazımızda Adana'ya yerleşen ilk Türkistanlılar ile bu Türkistanlıların dedelerini, nenelerini, babalarını, annelerini sıralayan ve Özbek Türkçesiyle yazılan, hem hüznü hem de sevimli bir hatıra şiiri olan "Adanalı Türkistanlılar" şiirini ele alacağız. Mehmet Emin Şarhan, Afrikalı ozanlar diğer adıyla griotlar gibi bu destanında soyları, soya mensup kişileri ve onların karakterlerini aktarmaktadır.

Öncelikle, şiirin yazarı Mehmet Emin Şarhan hakkında biraz bilgi vermek istiyoruz.

Şair Mehmet Emin Şarhan, 1949 Afganistan doğumludur. Şair henüz çocuk yaştaiken ailecek Ağustos 1952'de devlet kanalıyla resmî göçmen olarak Türkiye'ye gelir. Bu göç, Afganistan'dan Pakistan'a kervan ile Pakistan'ın Karaçi şehrinden İran'ın Basra limanına gemiyle oradan da trenle Türkiye'nin İslahiye sınır kapısından girerek Adana'ya şeklinde gerçekleşir. Afganistan'da soyadı bulunmadığından Türkiye'ye geldiklerinde soyadı almaları gerekir. Aile de bugün Özbekistan sınırları içinde kalan ve geldikleri ilçe olan Şärxân(ın (< *şehrihân* < *şehr-i hân*, Özbek latin alfabesiyle *sharxon* / *shahrixon*) adından hareketle *Şarhan* soyadını alırlar. Baba adı *Zekerya*, annesinin adı *Hayribibi* olan şairin *Abdurrahman* ve *Abdulvahid* adında iki erkek, *Mesture* ve *Maksude* adlarında iki de kız kardeşi bulunmaktadır. Yine şairin belirttiğine göre kendisinden önce doğan dört kardeşi vefat etmiştir. Nüfus

kaydında ismi Mehmet Emin olan şaire, Türkiye, Arabistan ve Amerika'daki Özbekler arasında *Mämädemin* yanında *Muhammed Emin* veya *Mädämin* diyenler de bulunmaktadır.

Şarhan, Türkiye'ye geldiğinde henüz beş yaşındadır. Şair, ilkokul eğitiminden sonra başta ekonomik olmak üzere değişik sebeplerle eğitimine devam edememiştir. Mehmet Emin Şarhan, 1969-1971 yılları arasında ülkemiz ve milletimiz hafızasında özel bir yere sahip olan Sarıkamış'ta vatanî görevi yapmıştır. 1979-1988 arasında Suudi Arabistan'da çalışmış, ardından Türkiye'ye dönerek Adana'da yaşamış, nihayet 1992'de hanımı ve çocuklarıyla birlikte hâlen yaşadığı ABD'nin New Jersey eyaletine göç etmiştir. Şarhan için Adana; içinde doğmasa da doğmuş kadar bağlı olduğu bir şehirdir ve şair kendisini Adanalı olarak kabul etmektedir. Şairin bir erkek kardeşi ve başka akrabaları hâlen dahi Adana'da yaşamaktadırlar ve Şarhan hemen her yıl Adana'yı ziyaret etmektedir. Keza Mehmet Emin Şarhan, Amerika'da yaşamasına karşılık hem Türkiye'yi hem de genelde Türkistan'ı özelde Özbekistan'ı kendisine anavatan olarak kabul etmektedir.

16 Ekim 1971'de kendisi de Türkistanlı olan *Muharrem Yaşar Hanım* ile evlenir, bu evlilikten *Ümit Haktan*, *Muhammed Ali* ve *Gülenay* adlı çocukları dünyaya gelir. Halihazırda bu çocuklarından beş torunu bulunmaktadır.

Şair, çocukluğundan beri şiirle ilgilenmekte, duygularını şiir yoluyla ifade etmektedir. Şiirlerinde esasen millî, manevî duygular yanında aşk, evlat, ana baba gibi konuları işlemiştir. Şair, şiirlerini hem Özbek hem de Türkiye Türkçesiyle kaleme almaktadır.

Toplamda 400 civarında şiiri olduğunu bizzat kendisi söylemektedir. Bugüne kadar şairin şiirleri basılmamıştır. Ancak Şarhan, hâlihazırda bu şiirlerinden bir bölümünü Türkiye'de yayımlamak üzere hazırlık yapmaktadır. Şair kimi şiirlerinde mahlas olarak *Şarhan* soyadını kullanmaktadır.

Mehmet Emin Şarhan, şiir yanında nesirle ilgilenmekte ve çalışmalarını daha ziyade sanal sosyal ağlarda yayımlamaktadır (bk. <https://www.facebook.com/mehmetemin.sarhan>).

Aşağıda *Adanalı Türkistanlılar* şiirinin özgün biçimi ile verilmiştir. Bu yazıda bu şiiri edebî yönden ele alınmayacaktır. Şiir, bugün artık çok büyük ölçüde Türkiye Türklerine karışan Adanalı Türkistanlıları zikretmekte; Adana'nın bilhassa Yavuzlar, Sinanpaşa, Akıncılar mahallelerinde yaşayan insanlardan geriye kalan bir hatıra ve 1950'den sonra gelen muhacir Türkistanlıların torunları başta olmak üzere gelecek nesillere hafıza niteliğindedir. Bu yönüyle de Adana'nın özellikle Yüreğir ilçesinin yakın tarihi, sosyal yapısını tanımak açısından önem arz etmektedir.

Şiirde şu konular ele alınmıştır:

- İlk bölümlerinde Türkiye'ye kadar olan göç macera
- Adanalı Türkistanlılarca büyük kabul edilen kişiler: Türkistanlılarca kanaat önderi, büyük, kendi deyimleri ile “yolbaşçıları” olarak tanımlanan ve şiirde bahsi geçen bu kişiler dört gruba ayrılır: 1) Bizzat Türkistan'dakiler. 2) Suudi Arabistan'dakiler. Genelde Türkistanlılar özelde Özbekler daha Çarlık döneminde Arabistan'a yerleşmeye başlamıştır. Hâlen dahi bu ülkede bir Özbek diasporası bulunmaktadır. İşte bunlar içinde kimileri Adana'ya yerleşen Özbekler için önemli bir etkiye sahip olmuşlardır. 3) Sovyet Birliği kurulmadan önce Avrupa'ya okumaya gidenler veya kaçanlar ile II. Dünya Savaşı esnasında Almanlara esir düşerek savaştan sonra Avrupa'da kalmayı başaranlar. 4. Adana'daki Türkistanlılar arasında etkin olanlar. İşte bu dört gruba mensup kişiler şunlardır:
 - Şiirde ilk geçen isimler Türkistan milli mücadelesine katılmış ve Türkistanlıların korbaşı dedikleri kumandanlar: Bunlardan *Mädâmin Bek*, *İbrâhim Bek* Türkistan'da medfundurlar, *Şermuhämmäd Bek* ile *Nurmuhämmäd Bek* Adana'ya göç etmişler ve burada vefat etmişlerdir. Bu dört şahıs, bilhassa 1918-1922 yılları arasında Türkistan'da Kızıl Rus işgaline karşı savaştan ve Anadolu'da *Basmacılar Hareketi*, *Korbaşular Hareketi* gibi adlarla bilinen silahlı milli direnişin komutanlarındandır (ayrıntılı bilgi için bk. Donuk, 1992; Gök, 2012; Xocäyev, 2008; Tolkun, 2017).
 - *Vâli Käyyum Xân Âtä*. Şiirde adı geçen bu zat, Buhara Cumhuriyeti tarafından Almanya'ya okumak için gönderilmiş ancak Sovyetlerin işgali üzerine bu ülkede kalarak vefatına kadar hür dünyada Türkistan'ın hürriyeti için mücadele vermiş, bu amaçla kurulan *Milli Türkistan Birlik Komitesine* başkanlığını yürütmüş ve bu doğrultuda birçok yayım yapmıştır (Koçar, 2007, 120-123).
 - Buhara Hükümeti'nin reisicumhuru *Osmân Qocäoğlu*. Bu şahıs; ülkemizde *Osman Kocaoğlu*, *Osman Hoca*, *Osman Hocaoğlu* gibi adlarla tanınmakta olup Kurtuluş Savaşı esnasında Sovyetler Birliği'nin gönderdiği sanılan altınları asıl gönderen şahıstır (Saray, 2001, 340-344; Kılıç, 2016, 132-133).
 - İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düşmüş, Almanlar tarafından idam edilmek üzereyken son anda kurtulmuş, savaş sonrasında ise Almanya'da kalarak doğusuyla batısıyla bütün Türkistan'ın tarihi üzerine önemli eserler veren ve vefatına kadar Almanya'da yaşayan Türkistanlı büyük âlim *Baymirza Hayit de Mirzä Häyit* adıyla anılmıştır (ayrıntılı bilgi için bk. Saray, 1988; *Dr. Baymirza Hayit Armağanı*).

- *Altun Xân Törä*, Sovyetler Birliği döneminde yurt dışına çıkan muhacirlerden olan bu zat, Arabistan'da yaşamış bir din adamı olup Türkistanlılar arasında büyük itibara sahipti. Denebilir ki *Altun Xân Törä*, Suudi Arabistan'da yaşamış olan son zamanların en önemli Türkistanlı muhacir din adamıdır. Dinî bilgisi yanında millî şuuru ile dünyanın her yerindeki muhacir Özbekler arasında saygın bir toplum önderiydi. *Altun Xân Törä*, Sovyetler Birliği'nin yıkılma sürecinde Suudi Arabistan'da Kur'an-ı Kerim'i Özbek Türkçesine çevirmiştir.
- Çukurova'daki Türkistanlılar arasında itibara sahip olan din adamı: *Näsriiddin Xâci*. Aslında bu şahıs 1950'lerde gelen göçmenlerden önce gelerek bölgeye yerleşmiş biridir. İlk göçmen hemşehrileri geldiğinde onlara çok yardımcı olmuş, yol göstermiştir.
- Adana'da yaşayan Türkistanlılar yanında az da olsa Akşehir'e yerleşen ve Adana'da yaşayanlarla yakın akrabalık yanında yakın dostluk bağları bulunan Özbeklerden de söz edilmiştir.
- Adana'da yaşayanların hayatlarından kesitler sunulmuştur.
- Şiirde erkekler ağırlıklı olarak zikredilmektedir. Kadınlar şiirin sonlarına doğru ele alınmaktadır. Burada kişiler ailelere göre değil, cinsiyetlere göre verilmiştir.
- Son olarak metindeki kimilerinin nüfustaki isimleri yerine Türkistanlılar arasındaki adları veya lakapları verilmiştir. Bunun sebebi kimi Türkistanlılar gerçek adları yerine daha ziyade lakapları tanınmakta, bilinmektedir. Dolayısıyla şair de bu adları veya lakapları söylemeyi tercih etmiştir.

Şiire geçmeden önce metinde geçen kişi adlarıyla ilgili bazı açıklamalarda bulunmak istiyoruz. İlk olarak günümüzde büyük kısmı rahmetli olan bu erkeklerin adlarıyla ilgili notlar:

- Özbek geleneklerine göre erkek isimlerinin sonuna çok defa *bay*, *bek*, *beg*, *can*, *han* kelimeleri getirilir. Bunlar o kişiye saygı bildirir. Bunların yanında *tâğü* (dayı), *ämäki* (amca), *äkä* (ağabey), *ükä* (kardeş) de kullanılır.
- *Ätä* kelimesi de hem baba hem de Türkiye Türkçesinde *Korkut Ata* örneğinde olduğu gibi en büyükleri saygıyla belirtmede kullanılır. Şiirde bu kelime *Väli Käyyum Xân Ätä* için kullanılmıştır.
- *Törä* kelimesi din büyüklerine verilen bir unvandır: *Mähmud Xân Törä*, *Altun Xân Törä*.
- Metinde geçen bir diğer dinî unvan *qâri* (< Ar. kârî) kelimesidir: *Qänbär Qâri Äbdüläziz Qâri*, *Ğäniy Qâri Äbdus Qâri*, *Erkä Qâri*.

- Metinde geçen *dâmlä* da dinî unvandır: *Dâmlä Bâbâ, Pâpâpçi Dâmlä*.
- Metinde geçen *xâfiz* (< Ar. *hâfiz*) kelimesi de bir diğər dinî unvandır: *Xâfiz Suläymân*.
- Hacca gitmiş olanların isimlerinin başına veya sonuna mutlaka *xâci* (< Ar. *hacı*) kelimesi getirilir: *Xâci Ğulâm Mähmäd, Xâci Zäkäriyâ, Xâci Äbdulhäkim, Xâci Äbdulkärim, Xâci Äbdulsämäd Şärqiy, Xâci Qäländär, Xâci Hâşim, Xâci Yoldâş; Älim Xâci, Qârä Xâci, Çolâq Xâci* vb.
- Adana'da yaşayan ve Özbeklerin *Qaşqarlık* diye adlandırdıkları Uygurlar da metinde yer almaktadır. *Äxun* ve *Xâcimplär* kelimeleri esasen Uygurların kendi aralarında erkeklere nisbeten kullandıkları kelimeler olduğundan şiirde bunlar Uygurlara işaret eder: *Qâdir Äxun, Äxun Bây, Tursun Xâcimplär*. Ayrıca metinde geçen *Äbduqâdir Tâşçı, Ämin Tâşçı* da Uygur hemşehrilerdir. Keza, Adana'da yaşamış olan Kırgız hemşehrilerden *Pärpi Xâci, Ergäş Äkä*; Türkmenlerden *Türkmän Rücäb* ile Kazaklardan *Häsän Qâzâq* da şiirde yer kendilerine yer bulmuşlardır.
- Kimi kişiler ise meslekleriyle dile getirilmiştir: *Pâpâpçi Dâmlä, Äbdulhämid Ustâ, Ustâ Äkä, Dr. Sâlih, Yüzbaşî Ähmäd Cän, Märingöz Ükälär*.
- Kimi şahıslar isimleriyle beraber lakaplarıyla yer almıştır. Rahmetli *Osmân Moylâv* palabıyıklıdır ve bundan dolayı lakabı bıyık anlamına gelen *moylâv*'dir.
- Kimi erkekler ise metinde Türkiye'de aldıkları soyadlarıyla anılmıştır. Ancak bunlar da Özbek Türkçesi kısmında günümüz Özbek ölçünlü diline uydurulmuştur: *Äziz Olğun, Mähmud Quyâş, Ğäffâr Äqyol, Fättâh Köçär, Quyâş Yässä, Mähmäd Berdilek, Kämäl Baxtiyâr, Turâb Tâşkent, Äbduqâdir Tâşçı, Ämin Tâşçı, Äbdulsämäd Şärqiy* vb.

Metinde geçen zikredilen erkekler:

Şermuhämmäd Bek, Nurmuhämmäd Bek, Mädämin Bek, Vâli Käyyum Xân Ätä, Osmân Qocäoğlu, Mirzä Häyit, İbrâhim Bek, Tâci Türküm, Mähmud Xân Törä, Näsridin Xâci, Äbdus Qâri, Älim Xâci, Ältun Xân Törä, Xâci Qäländär, Xâci Hâşim, Qänbär Qâri, Pâpâpçi Dâmlä, Mulläcän Türä, Momincän, Momin Tâğä, Mähmäd Äli, Mähmät Ämin Bek, Ärif Äynuräl, Äbsäyit Tâğä, Osmân Moylâv, Qoçqâr Bây, Ğulâm Tâşkent, Äbdulhämid Ustâ, Xâci Zäkäriyâ, Xâci Äbdulhäkim, Xâci Äbdulkärim, Xâci Äbdulsämäd Şärqiy, Yä'qub Beg, Äzim Bek, Hälmtcän, Mäqsud Demir, Sâlihçän, Pâlvân Äkä, Mähmäd Umär, Ğulâm Nâbi, Ustâ Äkä, Äxun Bây, Mirzä Umär, Ähmäd Qârä Burä, Cäfär Xân, Nimätcän, Cäynäk Äkä, Äbduqâdir Tâşçı, Ämin Tâşçı, Pärpi Xâci, Qâdir Äxun, Tursun Xâcim, Ärif Cän, Fättâh Şärqiy, Häsän Qâzâq, Xâci Yoldâş, Ätäxân Äqın, Hämüd Ğäyrät, Yärmähmäd, Äziz Olğun, Mähmud Quyâş, Xâci Ğulâm Mähmäd, Sâyit Sultân Mähmäd, Tursun, Ğäniy Qâri, Zäfärcän,

Äzim Selçuq Äkä, Äbdülüziz Qâri, Dâmlä Bâbâ, Râfikcân Hilâl, Sâbir Çägätây, Musâ Mähcur, Dâvrân Äkä, Mätläb Bâý, Xudâberdi Tägä, Fättâh Köçär, Quyâş Yässä, Ärslân Bâý, Mâqşum, Nâzircân, Gâffâr Äqyol, Türkman Râcâb, Mirzä Hämäm, Yâqub Oquyân, Mirzä Älim, Äbdussälâm, Muslim Körägän, Äli Şer Nâvâiy, Pâlvân Äkä, Vâhid Yässä, İshâq Tägä, Xâfız Sulâyman, Musulmâni Xudâ, Qâhhârcân, Äskär Äli, İsmâilcân, Cihângir, Qoldâş Äkä, Äbdurrâhimecân, Fättâh Xân, Rävşân Äkä, Bâdri Xocänd, Ähmäd Türkeli, Xälil Beg, Sättâr Çolpân, Dr. Sâlih, Turâb Tâşkent, Yüzbaşî Ähmäd Cân, Sâyticân Bek, Yunuscân, Äbdulqäyyum Türkistâniy, Xâci Turğun Äkä, Xälil Säyrân, Erkä Qâri, Qârä Xâci, Çolâq Xâci, Häydär Äli, Hämüd Köçär, Yunuscân, Kämâl Bâxtiyâr, Zârif Ziyâ, Ergâş Äkä, Xâci Nâdir Äkä, Mähmäd Berdilek, Mähmädcân Xâci, Bâynâzâr Äkä, Mârängoz Ükälär, Mâxsum Äkä, Xâci Nâzir, Yâqub Xâci, Äkbâr Xocä, Muhämmäd Äli, Äbdüllâcân, Ä. Hämüd, Ähmädcân Ämäki.

Kadınları isimleriyle ilgili notlar:

- Özbeklerde kadın isimlerinin sonuna çok defa *xân* eklenir. Ancak kimi zaman *cân*, *bibi*, *gül* gibi kelimeler de eklenebilmektedir. Bu metinde yalnızca *xân* kullanılmıştır: *Mârhämät Xân*, *Mâlikä Xân*, *Mälâhät Xân*, *Muhârräm Xân*, *Munâvvâr Xân*, *Hâbibä Xân*, *Älmähân*, *Xäyri Hân*, *Tursun Xân*, *Şirmân Xân*, *Sââdät Xân*, *Nâzâkät Xân*, *Lâyli Xân*, *Tâci Xân*, *Qunduz Xân*, *Ölmäs Xân*, *Äyşä Xân*, *Binnâz Xân*, *Zäynâb Xân* vb.
- Yaşlı kadınlara hitapta ise en büyüklere *enä* veya *äyä*; nispeten gençlere *äyäçä* denirdi: *Äq Enä*, *Qârä Enä*, *Tolğän Äyä*, *Râhät Äyäçä* vb.
Bunlardan *enä* kelimesi, *Özbek Tilining İzâhli Luğâti*'ne göre ağızlarda *ana* anlamında kullanılmaktadır. Bir diğer kelime olan *äyä* de bu sözlükte ağızlara özgü diye belirtilmekte ve kelime “1) Ana, anne. 2) Mürebbiye. 3) Saygı amacıyla kadınların isimlerinin sonuna eklenir. 4) Kendisinden büyük hanımlara hitapta saygı amacıyla kullanılır.” şeklinde açıklanmaktadır. Sovyetler Birliği döneminde hicret eden Özbeklerin önemli kısmı Fergane vadisindendi. *Äyä* kelimesi de bu bölge ağızlarında anne anlamında kullanılmaktadır. Keza *äyäçä* için de mezkûr sözlükte ağız kullanımı notuyla birlikte “1) *äyä* diye hitap edilenleri nazlandırmada kullanılır. 2) Genç hanımlara hitap ederken kullanılır.” açıklaması yapılmaktadır.
- Hanımlar için teyze anlamıda *xälä* kelimesi de kullanılır: *Ätinçä Xälä*.
- Hanımlar içinde yalnızca *Pâkistânlık Äyä* adlandırmasıyla, Sovyet öncesi dönemde hac için vatandan çıkan ancak dönüşte Sovyet işgâli sebebiyle yurtlarına dönemeyen bir ailenin Pakistan'da doğan kızı ifade edilmiştir.

- İlk gelen Türkistanlılar arasında Adanalı hanımlarla evlenenler de olmuştur. Bu hanımlardan biri olan merhum *Binnâz Xân* da unutulmamış ve şiirde kendisine yer verilmiştir.

Şairin yaşadığı süre boyunca etrafında gördüğü, görüştüğü ve ismini zikrettiği Türkistanlı hanımlar metinde erkeklere nazaran daha azdır. Metinde ismi geçen kadınlar şunlardır:

Tolğân Äyâ, Märhämät Xân, Mälikä Xân, Mälähät Xân, Muhärräm Xân, Munävvar Xân, Häbibä Xân, Älmähân, Râhät Äyächä, Cämilä Xân, Xäyri Hân, Tursun Xân, Şirmân Xân, Säädat Xân, Nâzäkät Xân, Lâyli Xân, Tâci Xân, Dilbär Äyâ, Ätinçä Xälä, Äq Enä, Qärä Enä, Qunduz Xân, Ölmäs Xân, Äyşä Xân, Binnâz Xân, Zäynäb Xân Äyâ, Pâşşä Xân, Lâyli Xân, Xälis Xân, Mäkki Xân, Rähimä Xân, Xâci Xân, Şirincân, Päkistânlik Äyâ.

Mehmet Emin Şarhan, gurbetteki Türkistanlılara bu şiiri aşağıda Türkiye Türkçesiyle kaleme aldığı ve bizim kendisinden bizzat aldığımız, takdim yazısıyla sunmaktadır:

Sevgili hemşehrilerim, hemyurtlarım!

Bu yazdığım şiirdeki kişiler sizlere hiç yabancı gelmeyecektir. Hepsini yakınlarımız ve tanıdıklarımız. Sizlere bu şiirimde isimlerinden bahsettiğim TÜRKİSTANLI büyüklerimizin hayat hikâyelerinden özet olarak bölümler sunacağım. Biz Türkistanlılar, vatanları zalim Rus Kızıl ordusu tarafından işgal edildiğinde çok mücadeleler ettikten sonra civar ülkelere hicret etmek mecburiyetinde kaldık. En yakın ülke Afganistan olduğu için en çok bu ülkeye göç olmuş, yıllarca burada yaşamış, bu ülkeye emek vermişiz. İlk muhacirlerin esas gayeleri güçlenip yeni bir ordu kurup yeniden istiklal mücadelesi vermekmiş. Lakin oradaki hayat şartları buna imkân vermemiş. İkinci Dünya Savaşı çıkıp da bizinkiler biraz hareketlenince Ruslar dönemin Afganistan hükümetini sıkıştırmaya ve bunun üzerine de Afgan yetkililer de bizlere çok zorluklar çıkarmaya başlamış. Neticede büyük bir kısım Türkistanlı, başta Arabistan olmak üzere, Pakistan'a veya Hindistan'a göçmek zorunda kalmıştı. Bizim babalarımız ise Türkiye'ye gelmek için müracaatta bulunmuş. O dönemin sıkıntılarından dolayı zamanın hükümeti bizinkileri oyalamış. Nihayet 1950'de rahmetli Menderes iktidara gelince bizinkilerin gelmeleri için izin çıkmış. 1951'de Türkiye'ye gelmeye başladık. Biz 1952'deki katiledeydik. 1952'nin Ağustos ayında yollarda birçok zorluklar çekerek de olsa Türkiye'nin Adana vilayetine tam 72 aile gelmeyi başardık. Ben o zamanlar beş yaşındaydım. Hayal meyal gelişimizi hatırlıyorum.

Sizlere, işte bu 72 aileden bugün bu âlemden göçüp giden ana babalarımızı hatırlatmak istiyorum. Böyle bir şiir yazmamın sebebini soracak olursanız, bu 72 aile 51'de gelenlerle ve daha sonra gelenlerle tasada ve sevinçte ortak olmuşlar, büyük bir aileye dönüşmüşlerdir.

Büyüklerimiz örf adetlerinden geleneklerinden kopmadan yöre halkıyla da güzel ilişkiler kurarak yeni bir vatanda yeni bir hayata başlamışlar. Türkistanlılar isminde iki büyük dernek açarak Özbek, Kazak, Kırgız, Tacik, Uygur ayrımı yapmaksızın bütün hemşerilerimiz bir çatı altında toplanmış, büyük bir aile olarak birbirlerine kenetlenmiştir. Aynı zamanda bu derneklere ellerinden gelen en iyi faaliyetleri

gerçekleştirerek Türkistan ismini ve davasını hem Türkiyeli kardeşlerine hem de hür Dünyaya anlatmaya gayret emişlerdir.

İşte bizlere dinî ve milli duygularımızı, maneviyatımızı, vatanseverliği en çok da vatansızlığın ne demek olduğunu yani kısacası ne öğrendiysek bize hep bu yattıkları yer nur olası büyüklerimiz öğretti. İlk geldiğimiz zamanlar, bu büyük Türk Devleti, bize başka başka şehirlerde tarla verince bir kısmımız oralara yerleşip çiftçilik yaptı. Bir kısmı İstanbul'a ve bir kısımları ise iktisadî sebeplerle başta Amerika olmak üzere yurtdışına gitti. Ancak bu gidenler oralarda da yalnızca geçim derdine düşmediler, aynı zamanda Türkistan cemiyetleri açtılar ve Adana'daki faaliyetlerini devam ettirdiler.

Tekrar belirtmek isterim ki biz güzel olan her şeyi onlardan öğrendik. Onları yad etmek ve yeni nesillere dedelerinin nenelerinin ne zor şartlar yaşadıklarını evlatlarına ve torunlarına hatırlatmaktır benim maksadım... Ruhlar şad, makamları cennet olsun! Âmin...

Aşağıda metnin önce Özbek Türkçesiyle ardından Türkiye Türkçesine çevirimi verilecektir.

ADANALI TÜRKİSTANLILÄR

Közlärim tâng yerigä bâqmâqtä
Çunki u yerdä mâziy yâtmâqtä
Xâtirälär yürägimdä dâimâ yaşâmâqtä
Keçmişän ibrät vä näsihät âlmâqtä

Yâvlär bâsmıştı gözäl yurtımni
Xälqım pərişân edi öz yurtidä
Çârä yoq çıqmış yât yurtigä
Mingläp qırılıp tälän boldu yollärdä

Sâğ qâlgänlär köç etti ânâyurtgä
Çadırlärdä yaşaştı bu yängi hicrät häyâtläridä
Tili yât, özi yât, yolu yâv
Közläri nâmlık yurâkläri gämlik

Âq sâqâllıq âtälärim âq sâçlıq ânälärim
Kimi säfâ kimi cäfâ kördülär
Här biri vätän häsrätidä
Bu âlämdän köçüp ketdilär

Ât sâlärđi yurtidä yâvlärgä qârşı
Qorbâşılärning başı Şermuhämmäd Bek
Nurmuhämmäd Bek, Mädamın Bek,
Väli Käyyum Xân Âtä, Osmân Qocäođlı
Mirzä Häyit, İbrâhim Bek, Tâci Türküm
Här biri Qährämân edilär.

İlm, irfân, imân tolâ edi yurâklâri
 Baş egmädilâr zâlimlärdi fâsâdlârigä
 Mähmud Xân Törä, Näsridin Xâci, Äbdus Qâri
 Âlim Xâci, Âltun Xân Törälâr.

Umrbâd nâsihât söylädilâr
 Hâq yolidân heç äyrimädilâr
 Xâci Qäländâr, Xâci Hâşim, Qänbâr Qâri
 Pâpâpçi Dâmlä dek äziz munävvlâr

Färgänädän Qâşğärgä u yerdän Äfgängä
 Bir umr yol âldilâr här birlâri
 Mullâcân Türä, Momincân, Momin Täğä
 Mähmäd Äli, Mähmät Ämin Bek, Ârif Äynurâl
 Vätändän uzoq bu âlämdän köçüp kettilâr

Här biri dehkân edilâr çölni bustân
 Bustânı âbâd qılıp kettilâr
 Äbsäyit Täğä, Osmân Moylâv, Qoçqâr Bây
 Ğulâm Täşkent, Äbdulhämüd Ustâ
 Här biri härdäm şâhid bolup kettilâr.

Här toy xâtm häyitlärdä yüräk bilân
 Âş pişirip dâsturxân sâldilâr
 Xâdq içidä köngillärdä qâldilâr
 Xâci Zâkâriyâ, Xâci Äbdulhâkim, Xâci Äbdulkârim
 Xâci Äbdulsämäd Şärqiy, Yä'qub Beg äkälâr.

Közlâri yâşlik yürâklâri yâniq
 Umrbâd vätängä häsrät bilân âvârä-yu
 Mäcnun bolup öttülâr Äzim Bek,
 Hâlmâtçân, Mâqsud Demir, Sâlihçân
 Pâlvân Äkâ, Mähmäd Umâr, Ğulâm Nâbilâr

Keksälâr bâzârlärdä âldi-berdi qılıp
 Umrlârin ötkäzip täkyälärdä yâtip turdulâr
 Ustâ Äkâ, Äxun Bây, Mirzâ Umâr, Ähmäd Qârâ Burâ
 Cäfâr Xân, Nimâtçân, Cäynäk Äkälâr

Qâşğâr yigitläri, qârsillârdi yürüşläri
 Ğurbätdä yürüp boyun büküşläri
 Dâim âqip turâr edi köz yâşläri
 Äbduqâdir Täşçi, Ämin Täşçi, Pärpi Xâci

Qâdir Âxun, Tursun Xâcimlär.

Pärzänd bâqämän dep tiriştilär
Mehnät qılıp peşânâ teri töktülär
Bir umr ğäm u älâm bilän kettilär
Ârif Cân, Fättâh Şärqiy, Häsän Qâzâq,
Xâci Yoldaş, Âtaxân Âqın, Hämîd Ğäyrätlär

Tâcirlik qılıp bây boluştu
Dâimâ xälqni xızmetidä yürüşti
Külär yüzli şirin sözli boluştu
Yärmähmäd, Âziz Olğun, Mähmud Quyâş,
Xâci Ğulâm Mähmäd, Säyit Sultân Mähmäd
Tursun, Ğäniy Qâri, Zäfarcân, Âzim Selçuq Äkälär.

Vätän yüräkläridä yaşämäqtä
Uning âzâdligi üçün duälär qılmâqtä edilär
Âbdulâziz Qâri, Dâmlâ Bâbâ, Râfikcân Hilâl
Sâbir Çäğätây, Musâ Mähcur, Dâvrân Äkä.

Mätläb Bây, Xudâberdi Tâğä, Fättâh Köçär, Quyâş Yässä,
Ârslân Bây, Mâqsum, Nâzircân, Ğäffâr Âqyol
Türkmän Râcâb, Mirzâ Hämäm, Yâqub Oquyân
Mirzâ Âlim, Âbdussälâm, Muslim Körägän
Âli Şer Nâvâiy, Pâlvân Äkä, Vâhid Yässä

Dälälärdä buğdây ekip biçtilär
Âqşähärgä Türkistân Mähälläsini quruştu
Milliy şe'rlär yazıp äskiyälär qılıştı
İshâq Tâğä, Xâfiz Sulâyman, Musulmâni Xudâ
Qâhhârcân, Âskär Âli, İsmâilcân, Cihângir
Qoldaş Äkä, Âbdurrâhicân, Fättâh Xân, Rävşân Äkälär

Birlik vâ bärâbärlik üçün küräştilär
Türkistândi âtını dünyâgä tənittilär
Dâimâ Cämiyätning xızmetidä boldulär
Bâdri Xocänd, Âhmäd Türkeli, Xälil Beg
Sättâr Çolpân, Dr. Sâlih, Turâb Tâşkent
Yüzbaşî Âhmäd Cân, Säyitcân Bek, Yunuscân,
Âbdulqäyyum Türkistâniy, Xâci Turğun Äkälär...

Âdänäni Yâvuzlär Mähälläsidadä
Xânälärini âldıdä, sorudä oturup,
Eski künlärni yâd qılıp äskiyälär äytip

Köngillärini xuş qılıp turuşardı Xälil Säyrân
 Erkä Qâri, Qârä Xâci, Çolâq Xâci, Häydär Äli,
 Hämüd Köçär, Yunuscân, Kämâl Bâxtiyâr
 Zârif Ziyâ, Ergäş Äkä, Xâci Nâdir Äkälär.

Köngillärimizdä qâldı här däm ätläri
 Här zämân yaşadı içimizdä xâtiräläri
 Tillâ edi här söylägän sözläri, Mähmäd Berdilek
 Mähmädcân Xâci, Bâynâzâr Äkä, Mârängoz Ükälär
 Mäxsum Äkä, Xâci Nâzir, Yâqub Xâci, Äkbâr Xocälär
 Muhämmäd Äli, Abdullâcân, Ä. Hämüd, Ähmädcân Ämäkilär

Xânäläridä toplânıp âq sâçlık ânälär
 Dutâr, çirmändä çälip hämmäsi toplânıp
 Vätân qoşuqlärin yâniq yüräkläri bilän
 Häsrät bilän közi yaşlı oquşardı
 Tolğän Äyâ, Märhämät Xân, Mälikä Xân,
 Mälâhät Xân, Muhärräm Xân, Munävvr Xân,
 Häbibä Xân, Älmähân, Râhät Äyâçälär.

İssıq tändür başıdä qân ter içidä
 Pätir, şirmân nânlar sâmsälär pişirip
 Kün keçirip güzärân qıldılär Cämilä Xân
 Xäyri Hân, Tursun Xân, Şirmân Xân, Sâädät Xân,
 Nâzäkät Xân, Lâyli Xân, Tâci Xân, Dilbâr Äyälär.

Bir umrbâd yâlgız yaşadılar
 Yüräkläridä imân, tilläridä duälär
 Äzâd bolsun, vätân dedilər, Ätinçä Xälä
 Äq Enä, Qârä Enä, Qunduz Xân, Ölmäs Xân,
 Äyşä Xân, Binnâz Xân, Zäynâb Xân Äyälär.

Yüzläri nurlig, yüräkläri âlâvli
 Qur'ân tilâvât äylöp Xudâgä
 Här däm köz yaşlärini töküp turdulär
 Pâşşä Xân, Lâyli Xân, Xâlis Xân, Mäkki Xân,
 Râhimä Xân, Xâci Xân, Şirincân, Pâkistânlik Äyâ.

Şârxân yâd qıldı keçmiştä ötgänläрни
 Bir köp ätlär bu dâstângä sığmadı
 Lâkin heç biriläri yâdımızdän çıqmadı
 Ötgän künlär bizgä bir merâs qâldı.

Xey âqsâqâl, âq sâçli keçmişlärim,

Tolkun, S.

Ruhlaringiz şâd, mäqâmingiz cännät bolsun.

Qäbrlaringizdä ârâm yâtinglär

Vätän âzâd boldu Türkistängä tikildi bäyrâqlär

Ruhlârigä fâtihä

Mehmet Emin ŞARHAN 8.10.2013 New Jersey – Amerika

ADANALI TÜRKİSTANLILAR

Gözlerim tan yerine (doğuya) bakıyor

Çünkü orada mazi yatıyor

Hatıralar yüreğimde daima yaşıyor

Geçmişten ibret ve nasihat alıyor

Düşmanlar basmıştı güzel yurdumu

Halkım perişan idi öz yurdunda

Çare yok (halkım) çıkmış yad yurtlara

Binlercesi kırıldı, talan oldu yollarda.

Sağ kalanlar göç etti anayurtta

Çadırlarda yaşadılar bu yeni hicret hayatlarında

Dilleri yabancı, özleri yabancı, yolları düşman

Gözleri nemli, yürekli gamlı.

Aksakallı babalarım, ak saçlı analarım

Kimi sefa, kimi cefa gördü.

Her biri vatan hasretinde

Bu âlemde göçüp gittiler

At saldılar öz yurdunda düşmanlara karşı

Korbaşların başı Şermuhammed Bek

Nurmuhammed Bek, Medemin Bek,

Veli Kayyumhan Ata, Osman Hocoğlu,

Mirza Hayıt, İbrahim Bek, Tâci Türküm

Her bir kahraman idiler.

İlim, irfan, iman dolu idi yürekleri

Baş eğmediler zalimlerin fesatlarına

Mahmuthan Töre, Nasriddin Hacı, Abdus Kârî

Âlim Hacı, Altun Han Töreler

Ömürleri boyunca nasihat ettiler

Hak yolundan hiç ayrılmadılar

Hacı Kalander, Hacı Hâşim, Kanber Kârî

Papapçı Dâmla gibi aziz münevverler.

Fergane'den Kâşgara oradan Afganistan'a
 Bir ömür yol aldılar her birisi
 Mollacan Töre, Mu'mincan Dayı
 Mehmed Ali, Mehmet Emin Bek, Arif Aynural
 Vatandan uzakta bu âlemden göçüp gittiler

Her birisi çiftçiydi, çölleri bostan,
 Bostanları bayındır ettiler de gittiler
 Abseyit Dayı, Osman Moylav, Koçkar Bay,
 Gulam Taşkent, Abdülhamid Usta
 Her biri hep şehit olup gittiler.

Her düğünde, hatimde, bayramda yürekten
 Pilav pişirdiler, sofraya serdiler,
 Halk içinde gönüllerde kaldılar
 Hacı Zekeriya, Hacı Abdülhekim, Hacı Abdülkerim
 Hacı Abdüssemed Şarkî, Yakup Beg Abiler

Gözleri yaşlı, yürekleri yanık,
 Bir ömür vatan hasretiyle perişan ve
 Mecnun olup göçtüler Azim Bek,
 Halmecan, Maksud Demir, Salihcan
 Pehlivan Abi, Mehmed Ömer, Gulam Nebi'ler

Yaşlılar pazarlarda ticaret yaparak
 Ömürlerini geçirip tekkelerde yatıp kalktılar
 Usta Abi, Ahun Bay, Mirza Ömer, Ahmed Kara Bura,
 Cafer Han, Nimet Can, Ceynek Abiler.

Kaşgar yiğitleri, her yeri titretirdi yürüyüşleri
 Gurbette yaşayıp boyun büküşleri.
 Daima akıp dururdu gözyaşları.
 Abdulkadir Taşçı, Emin Taşçı, Parpi Hacı,
 Kadir Ahum, Tursum Hacımlar.

Evlat bakacağım diye çabaladılar
 Emek vererek alın teri döktüler
 Bir ömür gam ve elem (çekip) gittiler
 Arif Can, Fettah Şarkî, Hasan Kazak
 Hacı Yoldaş, Atahan Akın, Hamit Gayret'ler.

Ticaretle uğraşarak zengin oldular.
 Daima halkın hizmetinde bulundular.
 Güler yüzlü, tatlı dilli oldular.

Tolkun, S.

Yarmehmed, Aziz Olgun, Mahmud Kuyaş
 Hacı Gulam Mehmed, Seyit Sultan Mehmed
 Tursun, Ganî Kârî, Zafercan, Azim Selçuk Abiler.

Vatan yüreklerinde yaşamakta
 Onun azadlığı için dualar etmekteydiler.
 Abdulaziz Kârî, Dâmla Bâbâ, Refîkcân Hilal,
 Sabir Çağatay, Musa Mehcur, Devrân Abi.

Metleb Bfy, Hudaberdi Dayı, Fettah Köçer, Kuyaş Yassa
 Arslan Bay, Maksun, Nezircan, Gaffar Akyol
 Turman Receb, Mirza Hemdem, Yakup Okuyan
 Mirza Âlim, Abdusselam, Müslim Köregen
 Alî Şîr Nevâî, Pelvan Abi, Vahid Yesse

Tarlalarda buğday ekip biçtiler,
 Akşehirde Türkistan Mahallesi kurdular.
 Millî şiirler yazdılar, skeçler oynadılar.
 İshak Dayı, Hafız Süleyman, Müsülmanı Huda
 Kahharcan, Asker Ali, İsmailcan, Cihangir,
 Koldaş Abi, Abdurrahimcan Fettiha Han, Ruşen Abiler.

Birlik ve beraberlik için savaştılar
 Türkistan'ın adını dünyaya tanıttılar.
 Daima Cemiyet'in hizmetinde bulundular
 Bedri Hocend, Ahmed Türkeli, Halil Beg
 Settar Çolpan, Dr. Salih, Turab Taşkent
 Yüzbaşı Ahmedcan, Seyitcan Bek, Yunuscan
 Abdulkayyum Türkistanî, Hacı Turgun Abiler.

Adana'nın Yavuzlar Mahallesinde
 Evlerinin önünde, çardaklarda oturup
 Eski günleri yâd edip şakalaşarak
 Gönüllerini hoş ederlerdi. Hali Seyran
 Erke Kârî, Kara Hacı, Çolak Hacı, Haydar Ali,
 Hamid Köçer, Yunuscan, Kemal Bahtiyar,
 Zarif Ziya, Ergeş Abi, Hacı Nadir Abiler.

Gönüllerimizde kaldı sürekli adları,
 Her zaman yaşadığımızda hatıraları
 Altın idi söyledikleri her sözleri, Mehmed Berdilek,
 Mehmedcan Hacı, Baynazar Abi, Marangoz Kardeşler,
 Mahsum Eke, Hacı Nazir, Yakup Hacı, Ekber Hocalar,
 Muhammed Ali, Abdullahcan, A. Hamid, Ahmedcan Amcalar

Evlerde toplanıp ak saçlı analar
Dutar, daire çalarak hepsi toplanıp
Vatan türkülerini yanık yürekleriyle
Hasretle gözleri yaşlı okurlardı.
Tolgan Ana, Merhamet Han, Melike Han,
Melahat Han, Muharrem Han, Münevver Han,
Habibe Han, Almahan, Rahat Hanımlar.

Sıcak tandır başında kan ter içinde
Patır, şirman ekmekleri, samsa börekleri pirişip
Gün geçirerek yaşadılar Cemile Han,
Hayri Han, Tursun Han, Şirman Han, Saadet Han,
Nezaket Han, Leyli Han, Tâci Han, Dilber Hanımlar.

Bir ömür yalnız yaşadılar,
Yürekleride iman, dilleride dualar,
Azat olsun vatan dediler, Atınça Teyze
Ak Ene, Kara Ene, Kunduz Han, Ölmes Han,
Ayşe Han, Binnaz Han, Zeynep Han Hanımlar.

Yüzleri nurlu, yürekleri ateşli
Kur'an tilavet ederek Allah'a
Her dem gözyaşlarını döküp durdular,
Paşsa Han, Leyli Han, Halis Han, Mekki Han,
Rahime Han, Hâcî Han, Şirincan, Pakistanlı Hala.

Şarhan yâd etti geçmişte yaşayanları
Pek çok ad bu destana sığmadı
Lakin hiç birisi aklımızdan çıkmadı
Geçen günler bize bir miras kaldı.

Hey aksakallı, ak saçlı geçmişlerim,
Ruhlarınız şâd, makamınız cennet olsun.
Kabirlerinizde huzurla yatınız.
Vatan azat oldu, Türkistan'a dikildi bayraklar.
Ruhlarına fatiha!

Metnin dil incelemesi

Bu şiir muhacir Özbekçesinin bütünüyle göstermeye elbette yetmez. Metin bir şiir olduğu için kullanılan gramer biçimleri de oldukça sınırlıdır.

Metinde geçen kimi ekler

Burada metindeki kelimelerin daha iyi anlaşılması için belirtilmesi gerektiği düşünülen temel ekler ele alınmıştır.

İsimden isim yapma ekleri

+löp: -lArcA işlevinde isimden isim yapma eki: *minglöp*

+li: isimden isim yapan ek: *külär yüzli şirin sözli, yüräkläri älävli*.

+lıq / +lik: isimden isim yapma eki. Türkiye Türkçesindeki 1) +IX ve 2) +IXk ekleri işlevindedir: *közläri nämlik, yuräkläri ğämlik, âq sâqâllıq âtälärim, âq sâçlıq ânälärim* vb.

+lig: isimden isim yapma eki. Türkiye Türkçesindeki 1) +IX ve 2) +IXk ekleri işlevindedir: *yüzläri nurlıg*.

İsim çekim ekleri

Metinde geçen iyelik ve hâl ekleri şunlardır:

İyelik ekleri

+(i)m: 1. teklik şahıs iyelik eki: *Xey âqsâqâl âq sâçlı keçmişlärim*,

+ı /+i: ünsüzlerden sonra gelen 3. teklik şahıs iyelik eki: *Dâimâ Cämiyätning xızmätidä boldular, İssıq tändur başıdä qân ter içidä* vb.

+si: ünlülerden sonra gelen 3. teklik şahıs iyelik eki: *Ädänäni Yävuzlär Mähälläsidadä, Aqşähärgä Türkistân Mähälläsini quruştı*,

+(i)miz: 1. çokluk şahıs iyelik eki: *Köngillärimizdä qaldı här däm ätläri, heç biriläri yâdımızdän çıqmädı*

+(i)ngiz: 2. çokluk şahıs iyelik eki, ancak bu ek çok defa 2. teklik şahsa hitaben saygı için kullanılır: *Ruhläringiz şäd, mäqâmingiz cännät bolsun, Qäbrläringizdä arâm yâtinglär*.

+läri: 3. çokluk şahıs iyelik eki: *Vätän yüräkläridä yaşämäqtä*,

Hâl ekleri

Metinde bulunan hâl eklerinden örnekler:

+dä / +tä: bulunma hâli eki: *Köngillärimizdä qaldı här däm ätläri, Xänäläridä toplänıp âq sâçlık ânälär, yâd qıldı keçmistä ötgänläрни* vb.

+dän / +tän: çıkma hâli eki: *Keçmişän ibrät vä näsihät âlmâqtä, Lâkin heç biriläri yâdımızdän çıqmadı,*

+gä: yönelme hâli eki: *Färğänädän Qaşğärgä u yerdän Äfgängä / Bir umr yol âldilär här birläri, Qur'an tilävät äyläp Xudägä vb.*

+ni: belirtme hâli eki: *Här däm köz yaşlärini töküp turdılar.*

+ni: tamlayan hâli eki: *Dâimâ xälqni xızmetidä yürişti*

+dX: belirtme ve tamlayan hâli eki: *Här biri dehkân edilär çöldü bustân / Bustândı âbâd qılıp ketdilär; Türkistândi âtını dünyägä tãnttilär*

+n: 3. teklik şahıs iyelik ekinden sonra gelen belirtme hâli eki. Bu ek metinde yalnızca *vätän qoşuqlärin* “vatan türkülerini” derken kullanılmıştır.

+ning: tamlayan hâli eki: *Dâimâ Cämiyätning xızmetidä boldular,*

Fiil çekim ekleri

Şiirde bulunan fiil çekim eklerinden şahıs, kip ve fiilimsi ekleri şunlardır:

Fiil çekiminde kullanılan şahıs ekleri

+mân: Birinci teklik şahıs eki metinde yalnızca geniş-gelecek zaman kipi çekiminde tek örnekte bulunmaktadır: *pärzänd bâqämän*

-(X)ş-: 1) fiilden fiil yapan işteşlik eki. Bu ek yerine göre 3. çokluk şahıs bildirmek için de kullanılır: *şirin sözli boluştu* “tatlı dilli oldular”, *çadırlärdä yäşäştü* “çadırlarda yaşadılar.” vb.

+lär: 3. çokluk şahıs eki: *Birlik vä bärâbärlik üçün küräştülär, Türkistänniň âtını dünyägä tãnttilär.*

Kip ekleri

Bildirme kipleri

-mâqtä: şimdiki zaman eki: *bâqmâqtä yâtmâqtä, yäşämâqtä vb.*

-ä: geniş-gelecek zaman çekim eki: *pärzänd bâqämän*

-är: geniş zaman çekim eki: *Dâim äqıp turär edi köz yaşlärü*

-ärdi: geniş zamanın hikâye çekimi: *ât sâlärü,*

Tolkun, S.

-DX: görülen geçmiş zaman eki: *Birlik və bərabərlik üçün kürəştilər, Türkistanning atını dünyəgə təntitilər, Vətən azad boldu Türkistangə tikildi bayraqlar, Mingläp qırılıp tälän boldu yollärdä*

-miş: öğrenilen geçmiş zaman eki: *çärä yoq çıqmış yät yurtigä.*

-mıştı: öğrenilen geçmiş zamanın hikâye çekimi: *Yävlär bäsmıştı gözäl yurtımnı*

Katmerli fiil çekimi yalnızca hikâye biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Burada *edi* veya bunun ekleşmiş biçimi kullanılmıştır.

edi biçimbirimi: *Dâim âqıp turär edi köz yaşläri, Uning azadlığı için duälär qılmâqtä edilär*

edi biçimbiriminin ekleşmiş çekimi: *Ät sälärdi yurtidä yävlärgä qarşı, Köngillärini xuş qılıp turuşärdi, Häsrät bilän közi yaşli oquşärdi, Yävlär bäsmıştı gözäl yurtımnı vb.*

Tasarlama Kipleri

Metinde tasarlama kiplerinde yalnızca emir-istek çekimi bulunmaktadır.

-sun: 3. teklik şahıs emir-istek eki: *Ruhläringiz şäd, mäqâmingiz cännät bolsun,*

-(i)nglär: 2. çokluk şahıs emir-istek eki: *Qäbrläringizdä arâm yätینگlär.*

Fiilimsiler

Bu şiirde karşımıza çıkan fiilimsiler şunlardır:

-(X)ş: mastar eki: *yürüşläri, büküşläri*

-är: sıfat-fiil eki: *külär yüzli*

-gän: sıfat-fiil eki: *sâğ qalgänlär, ötgän künlär, yäd qıldı keçmiştä ötgänläрни vb.*

-miş: sıfat-fiil eki: *keçmiştän, keçmiştä, keçmişlärim*

-(X)p: zarf-fiil eki: *mehnät qılıp, ğurbättä yürüp, buğdây ekip, tilävät äyläp, bu älämdän köçüp kettilər vb.*

Metinde ağız özelliklerini gösteren kelime ve yapılar

Metinde kimi *pärzänd, äyä, äyäçä* gibi kelimeler yanında birtakım eklerde Özbek Türkçesinin Fergana ağızlarının özellikleri görülmektedir. Aşağıdaki tabloda Mehmet Emin Şarhan'ın şiirlerinde kullandığı kimi biçimbirimlerin ölçünlü Özbek Türkçesiyle karşılaştırılması verilmektedir.

Ölçünlü Özbek Türkçesi	Şiirde
+ni belirtme hâli eki	+nX / +dX
+ning tamlayan hâli eki	+nX / +dX
-di görülen geçmiş zaman eki	-dX / -tX
-sin 3. teklik şahıs emir-istek eki	-sun
-(i)ş mastar eki	-(X)ş
-(i)b zarf-fiil eki	-(X)p

Türkiye Türkçesinin Etkisi

Daha çocuk yaşta Türkiye'ye gelen şairin şiirinde Türkiye Türkçesinin tesirinin bulunmaması düşünülemez. Metinde geçen *qân ter içidâ, yâniq yüräk* gibi ifadeler yanında *kimi*, 'birçok'tan çeviri *bir köp* gibi kelimeler Türkiye Türkçesinin izleridir. Keza birtakım eklerin yazımında büyük ve küçük ünlü uyumuna uyulması da Türkiye Türkçesinin etkisidir.

Metinde geçen kimi kelimeler

Bu bölümde metinde yer alan ve Türkiye Türkçesinde açıklanması gerektiği düşünülen kelimelerin karşılıkları metindeki anlamı esasında verilmiştir. Burada kimi kelimeler deyim halinde (örnek: *âbâd qıl-*: *Bayındır hâle getirmek.*) kimileri ise çekim ekleriyle birlikte (örnek: *âldidâ*: Yanında, huzurunda, önünde.) verilmiştir.

âbâd qıl-: Bayındır hâle getirmek.

Äfgân: Afganistan.

âq sâçlıq: ak saçlı

äkâ: ağabey.

Âqşähär: Akşehir

âldidâ: Yanında, huzurunda, önünde.

âldi-berdi qıl-: Ticaret yapmak, alışveriş yapmak.

ämâki: amca.

ârâm: huzur, rahat.

âskiyä äyt-: 1) Şakalaşmak. 2) güldürücü hikâyeler anlatmak.

âskiyä qıl-: 1) Şakalaşmak. 2) güldürücü hikâyeler anlatmak.

ât sâl-: At koşturmak.

ât: Ad, isim.

âtä: 1) Baba. 2) Büyüklerle konuşurken saygı için kullanılan hitap kelimesi.

âvârâ: Meşgul.

âyâ: 1) Anne. 2) Yaşı büyük hanımlara hitapta saygı bildirmek için kullanılan kelime.

âyâçâ: Genç hanımlara hitapta saygı bildirmek için kullanılan kelime.

âyt-: Demek, söylemek.

âzâdlık: Hürriyet.

âziz: Değerli, sevgili.

bây: 1) Zengin. 2) Erkeklerin isimlerinin çok defa sonlarına bazen de başlarına getirilen ve saygı gösteren kelime.

bilân: İle.

çirmändâ: Def, daire.

dälâ: Tarla.

dâsturxân sâl- : Sofra sermek.

dehkân: Çiftçi.

dek: Gibi.

dutâr: İki telli saz benzeri bir çalgı.

enâ: 1) Ana. 2) Yaşı büyük kadınlara hitapta saygı bildirmek için kullanılan kelime.

güzârân qıl-: Geçinmek.

ğâmlık: Gamlı, dertli.

hâmmâ: 1) Hepsi. 2) Herkes.

hârdâm: Her dem, her an, her zaman.

xâtm: Halka, Kur'an okumak ve geçmişleri anmak için verilen yemek.

hâyit: Bayram.

xızmätidâ yür-: Hizmetinde bulunmak.

xuş: hoş, neşeli.

issiq: Sıcak.

qârsillâ-: Sert adımlarla yürürken her tarafı sarsmak, çınlatmak.

Qaşğâr: 1) Kaşgar şehir. 2) Doğu Türkistan.

keksâ: Yaşlı.

qorbâşı: Askeri başı, korbaşı.

qoşuq: Şarkı, türkü.

köp: Çok.

Qur'ân tilâvât äylä-: Kuran okumak.

kün keçir- : Yaşamak, geçinmek.

küräş-: Mücadele etmek.

mehnät qıl-: emek vermek.

mingläp: Binlerce.

munävvär: Aydın, münevver.

nämlik: Nemli, ıslak.

nân: Ekmek.

oqu-: okumak.

öt-: 1) Geçmek 2) Ölmek.

ötgän: Geçmiş, geçen.

ötkäz-: Geçirmek. Bk. umr.

Påkistânlik: Pakistanlı.

pärzänd: Evlat.

pätir: Bir tür ekmek.

peşänä: Alın.

sâmsä: Bir tür börek.

soru: Kerevet, çardak, köşk

şe'r: Şiir.

şirin sözli: Tatlı dilli.

şirmân: Bir tür ekmek.

tâcirlik: tacirlik, ticaret.

tâgä: Dayı.

täkyä: Tekke. Özbeklerin başta Türkiye, Arabistan vd. ülkelerde sahipsiz muhacirlerin kalmaları için kurdukları imaretler.

tälän bol-: Talan olmak, yağmalanmak.

tändur: Tandır.

tâng yeri: Tanyeri.

tillâ: Altın.

Tolkun, S.

tiriş-: Çabalamak.

tola: Dolu.

toy: Düğün, eğlence.

törä: Dini bir unvan.

tur-: 1) Kalkmak. 2) *-b tur-* şeklinde kullanıldığında eylemin sürekliliğini gösterir.

u yer: Ora(sı).

umr ötkäz- Ömür geçirmek, yaşamak.

umr: Ömür.

umrbâd: Ömür boyu.

uning: 3. teklik şahıs zamirinin tamlayan hâli.

ükä: Küçük kardeş.

yâd qıl-: Hatırlamak.

yâlgız: Yalnız.

yängi: Yeni.

yât: Yabancı.

yâv: Düşman.

yiğit: Delikanlı.

yür-: yürümek.

Sonuç

Mehmet Emin Şarhan, ataları Sovyet döneminde Türkistan'dan çıkmak zorunda kalan ve kendisi Afganistan'da doğup Türkiye'de büyüyen biri olarak şiirlerini eğitim görmediği, şifahen öğrendiği ana diliyle de yazmaya çalışmaktadır. Diaspora Türkistanlıları 60-70 yıla yaklaşan süre anavatan hasreti yaşamışlar, bu arada dillerini, gayrimüslim ülkelerde yaşıyorlarsa dinlerini, yaşadıkları Müslüman ülkelerde ise kendi dinî geleneklerini, kültürlerini yaşatmaya çalışmışlardır. İşte bütün bunlar Şarhan'ın şiirinde açıkça görülmektedir.

Bunların yanı sıra Adana'ya yerleşen Türkistanlılar kendilerini yabancı bir ülkede addetmemişler; aksine burayı da anavatan olarak kabul etmişlerdir. Türkiye Türkleriyle kız alıp kız vererek karışmışlar, katıldıkları topluma faydalı olmuşlardır. Ancak bu arada yeni

nesillerce artık unutulmaya başlanan ilk gelen dedeler ve neneler ile onların yaşam tarzlarını Şarhan şiirinde kaydederek geleceğe bir iz bırakmak istemiştir.

Kaynakça

- Donuk, A. (1992). “Basmacı hareketi”. *DİA*, 5, 107-108.
- Dr. Baymirza Hayit Armağanı. 1999. Hazırlayanlar: Rasim Ekşi – Erol Cihangir. İstanbul: Turan Kültür Vakfı - Hoca Ahmet Yesevi Vakfı.
- Gök, S. (2012). “Türkistan mücadelesi ve basmacılar”. *IJSES Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (I), 75-77.
- Xocäyev, M. (2008). *Şermuhämmädbek Qorbâşı*. Taşkent: Şärq.
- Kılıç, S. (2016). “İstiklal Harbi’nde Sovyetler Birliğinden Gelen Yardımlar” *DTCF Dergisi* 56.1. 124-143.
- Koçar, Ç. (2007). *Atayurttan Anayurda Türkistanlılar*. Adana: Ekrem Matbaası.
- Koçar, Ç. (2015). “Çukurova’yı Yurt Edinen Türkistanlılar” *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, 344 Ağustos 2015, 58-62.
- Özbek Tilining İzahlı Luğätü I-II, Z.M.Mä’rufov Başkanlığında, 1981, Moskva: Özbekistân Fänlär Akademiyası.
- Räcäbov, Q. (2002). “Bäsmäçilik” *Özbekistân Milliy Entsiklopediyası*. Taşkent: Dävlät ilmiy näşriyätü, s. 553.
- Saray, M. (1988). *Doğumunun 65. Yılında Dr. Baymirza Hayit Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Saray, M. (2001). “Millî Mücadele Yıllarında Buhâra Cumhuriyeti’nin Türkiye’ye Yardımı”. *Türkistan’da Yenilik Hareketleri ve İhtilaller: 1900-1924 Osman Hoca Anısına İncelemeler*. 339-346. Hazırlayan: Timur Kocağolu. Haarlem: SOTA.
- Tolkun, S. (2010). “Türkiye’deki Özbeklerin Dil Özellikleri” I. Uluslararası Türk Diyalektoloji Çalıştayı 15-20 Mayıs 2008, Gazi Magosa / Kıbrıs, *Türk Dilleri Araştırmaları* 20. 213-223.
- Tolkun, S. (2017). “Sovyet Dönemi ve Sonrası Özbek Edebiyatında ‘Basmacılık’ Konusu” *International Journal of Humanities and Education*. cilt 3, sayı 5. 32-62.

Extended Abstract

Turkeستاني Uzbeks had been settling generally in Çukurova and also peculiarly in Adana since the time of the Ottomans. Some of the Uzbeks who had to leave their countries during the Soviet Union period began to migrate from Afghanistan to Turkey especially, since 1951. The Turkish State has settled a significant portion of these immigrants in Adana. The predominant part of those who settled in Adana is the Uzbeks, and there are also Kazakh, Kirghiz, Tajik and Uyгур. All these communities have defined themselves as Turkeستاني. These immigrants have been involved with Turkey Turks through marriages over time. Therefore, the elders who were born in Turkistan have passed away to a great extent in the course of time. Because of the marriages and time elapse, the Turkeستاني communities in the region have started to lose their culture to a great extent. This situation causes longing of the first generation growing up in Turkey.

Those who wrote poetry also exist in the Turkeستاني communities who settled in Adana. One of them is Mehmet Emin Şarhan, who was originally from Şehrihan that is a city of Uzbekistan. He was born in Afghanistan, emigrated to Adana with his family in his childhood, worked for a short time in Arabia, and eventually immigrated to the United States. Mehmet Emin Şarhan is trying to write poetry both in his native language and Standart Turkish. Şarhan speaks of the above-mentioned elders who passed away and his longing for the past in his poem, Adana Turkestan, written in the native Uzbek Turkic. In this poem, Şarhan refers to the Turkestanis who settled in Adana and their opinion leaders with their names among them, and also take their lives into consideration.

In this poem, the poet mention about the Turkestanis who live in Turkestan, Arabia, Europa. He also mention about the people who are effective in Turkeستاني's life. These people can be listed as follows:

- 1) Korbas that is known as the basmacı movement and who are the commanders of those who resist this occupation during the Soviet invasion of Central Asia. *Mädämin Bek, İbrâhim Bek Şermuhämmäd Bek, Nurmuhämmäd Bek.*
- 2) The president of the Republic of Bukhara, who originally sent the golds that was supposedly sent by the Soviet Union during Turkish Independence War: *Osman Hocaoğlu.*
- 3) The reverend who lived in Arabia and influenced diaspora Uzbeks at the time: *Áltun Xân Törä*

4) Those living in Europe and fighting against the Soviet occupation of Central Asia:

Väli Käyyum Xân ve Mirzä Häyit

5) The reverend who has a reputation among the Turkestanis who live in Çukurova:

Näsriiddin Xâci.

Apart from these, Uzbeks who settled in the region are listed in poetry either by their known names or nicknames in their own society, or by their official name and surname. In the above-mentioned list, men are given first, then women are given after men

The Poem also tells briefly why they abandoned their homeland, what troubles they went through in where they migrated, and how they lived in.

Mehmet Emin Şarhan writes poems with both Uzbek and Standart Turkish. The poet has no printed poems yet. The poet has given the poem in question in this paper himself by hand. He is preparing a publication of his selection of the poems which consist of 400 poems.

Şarhan works on topics such as love, homeland love and also perennial longing for his children in Arabia as well as advices in his poems. In some poems he uses the Şarhan as a pseudonym.

In the poems which are written in poet's native language words or phrases that are not found in the standart Uzbek such as *pärzänd*, *äyä*, *äyäçä* are seen. Likewise, the grammatical elements seen in the following table are also contrary to the Standart Uzbek.

In Standart Uzbek	In Poems
+ni accusative case marker	+nX / +dX
+ning genitive case marker	+nX / +dX
-di simple past tense suffix	-dX / -tX
-sin 3. person singular imperative-subjunctive mood suffix	-sun
-(i)ş nominalizer	-(X)ş
-(i)b adverbial suffix	-(X)p

Since Şarhan is educated in Turkey and not educated in his mother tongue, the effects of Turkish Turkic are seen in his language. This situation is also seen on the suffixes in the table above. At the same time, beside the expressions such as *qân ter içidä*, *yâniq yüräk*, words such as *kimi*, *bir köp* which is translation of Standart Turkish *birçok* are traces of Standart Turkish. In the same lines, applying the labial and palatal harmony in writing of some suffixes is also an effect of Standart Turkish.

Tolkun, S.

Besides being a memory of Turkestani people's lives who settled in Adana and a memorandum of memories for grandchildren of those who lived in the region, this poem of Mehmet Emin Şarhan also matters to recent history and social structure of Adana's Yüreğir districts, especially Yavuzlar, Sinanpaşa ve Akıncılar.